

af fundi þingmannanefndar í Múrmansk 28. mars 2019

Af hálfu Alþingis sóttu fundinn Ari Trausti Guðmundsson, formaður þingmannanefndar um norðurskautsmál, og Arna Gerður Bang, ritari. Helstu mál á dagskrá voru áhersluatriði þingmannanefndarinnar sem kynntar verða á næsta ráðherrafundi Norðurskautsráðsins í maí, kynning á áherslum formennsku Íslands í Norðurskautsráðinu og skilaboð nefndarinnar til næsta formennskuríkis. Önnur mál á dagskrá voru norðurslóðastefna Rússa, þróun samgöngumála á norðurslóðum með áherslu á norðursjóleiðina og aukið samstarf Barentssvæðisins og norðurslóða. Formaður þingmannanefndarinnar, Eirik Sivertsen frá Noregi, og Igor Chernyshenko, þingmaður frá Rússlandi, stýrðu fundinum.

Við upphaf fundarins buðu Andrey Chibis, ríkisstjóri Múrmansk, og Sergey Dubovoy, þingforseti Múrmansk-umdæmisins fundargesti velkomna og lögðu báðir áherslu á mikilvægi þess að geta hist á norðurslóðum til þess að ræða málefni svæðisins. Því næst kynnti Nikolay Korschunov, sendiherra Rússlands gagnvart norðurskautinu, norðurslóðastefnu Rússlands. Hann ræddi um mikilvægi ferðaþjónustu á norðurslóðum og sagði gott samstarf m.a. við Ísland í þeim efnum styrkjandi fyrir greinina. Áhersluatriði stjórnvalda væru að bæta lífsskilyrði frumbyggja og tryggja siglingar og sjálfbæra fiskveiðistefnu auk þess sem vísindi og rannsóknir væru í forgangi. Þá væri sjónum í auknum mæli beint að þróun og nýsköpun í efnahagsmálum sem væri vaxandi á svæðinu. Athygli vakti að sendiherrann gagnrýndi nýja varnarstefnu Stóra-Bretlands á norðurslóðum (Arctic Defence Strategy) og það sem hann nefndi herðnaðaruppbyggingu þar undir hatti NATO. Enn fremur minntist hann á ætlun Rússa um að hlýta alþjóðalögum varðandi stjórnun hafsvæða í Norður-Íshafinu og hafsbotsréttindi.

Ari Trausti Guðmundsson spurði Korschunov hvort hann sæi fyrir noktun annarra og umhverfisvænni valkosta en jarðgass til að draga úr kolefnislosun. Korschunov sagði það vera í stöðugri skoðun og nefndi vindorku sem valmöguleika á svæðinu og samstarfsverkefni við Finnland í þeim efnum. Hann sagði noktun olíu og gass hafa farið minnkandi og hlut umhverfisvænna orkugjafa vaxið, þótt enn væri mikil eftirspurn eftir olíu og gasi sem ekki sæi fyrir endann á. Erik Sivertsen spurði hvort nýjar fisktegundir væru komnar til Norður-Rússlands í ljós minnkandi hafíss á norðurslóðum og hvernig tryggja mætti hlut íbúa og frumbyggja í vaxandi mikilvægi svæðisins. Kochunov svaraði því til að minni háttar breytingar hefðu orðið á fisktegundum á svæðinu undanfarin ár og nýjar hefðu komið meðan aðrar hefðu fært sig um set.

Þá kynnti Elena Tikhonova, ráðherra efnahags- og þróunar í Múrmansk-umdæmi samstarf á Barentssvæðinu og norðurslóðum. Ari Trausti spurði hversu mikilvægar fiskveiðar væru fyrir Múrmansk-svæðið og hvernig fyrirhugað væri að þróa starfsgreinina. Einnig spurði hann um þróun ferðaþjónustu á svæðinu. Tikhonova svaraði því til að fiskveiðar væru ein mikilvægasta starfsgreinin en umdæmið væri þó svo vel sett að vera ekki efnahagslega háð einni grein og væru námrekstur og ferðaþjónusta jafnframt mikilvægar. Varðandi ferðaþjónustu á svæðinu sagði Tikhonova möguleikana mikla og greinina hafa vaxið hratt síðustu ár. Á síðasta ári hefðu um 400.000 ferðamenn heimsótt svæðið, það sé mikil fjölgun en stærstur hluti þeirra hafi komið frá Asíu. Sjónum væri beint í auknum mæli að ferðaþjónustu og þróunin væri bæði jákvæð og hröð. Enn fremur sagði hún það alvarlega áskorun að fólk væri að flytjast í burtu frá svæðinu. Því væri áhersla lögð á að bæta lífskjör íbúanna og liður í því væri að niðurgreiða húshitun á svæðinu og bæta vegakerfið og innviði.

Jafnframt ræddi Eirik Sivertsen, formaður nefndarinnar, um mikilvægi samstarfs norðurskautsríkjanna þar sem sjónum væri beint að loftslagsbreytingum og mannlífsþróun á svæðinu. Hann lagði áherslu á mikilvægi alþjóðlegrar samvinnu og góðan árangur

Norðurskautsráðsins í því sambandi. Sameiginleg markmið allra ríkja norðurslóða væru að viðhalda friði og stöðugleika á svæðinu og Norðurskautsráðið gegndi þar lykilhlutverki.

Framkvæmdastjóri nefndarinnar greindi frá þátttöku og innleggi formanns þingmannanefndarinnar á næsta ráðherrafundi Norðurskautsráðsins sem fer fram 6.–7. maí í Rovaniemi. Innlegg hans mun byggjast á ráðstefnuyfirlýsingu ráðstefnu nefndarinnar sem haldin var í Inari í september 2018. Hann óskaði enn fremur eftir tillögum og athugasemdum frá nefndarmönnum um áherslur erindisins.

Því næst kynnti Ari Trausti Guðmundsson áhersluatriði formennskuáætlunar Íslands í Norðurskautsráðinu en Ísland tekur við formennskunni til tveggja ára af Finnum í maí 2019. Hann sagði Ísland hafa skýra sýn varðandi formennskutímabilið sem byggist á fjórum megin áhersluatriðum með sjálfbæra þróun sem meginþema. Áhersla verði lögð á að styrkja og efla samstarf Norðurskautsráðsins innan allra þriggja stöða sjálfbærnihugtaksins, umhverfismála, efnahagsmála og félagsmála.

Meginþemu formennskunnar eru í fyrsta lagi málefni hafsins, en stærstur hluti norðurslóða er hulinn sjó og velferð stórs hluta íbúa svæðisins byggist á nýtingu auðlinda úr hafi. Lögð verður sérstök áhersla á að styrkja samstarf Norðurskautsráðsins við að draga úr plastmengun í sjó og er fyrirhugað að halda alþjóðlega vísindaráðstefnu um efnið í Reykjavík í apríl 2020. Í öðru lagi eru loftslagsmál og grænar lausnir í orkuframleiðslu í forgrunni. Í því sambandi hyggst Ísland halda áfram með áherslur formennsku Finnlands varðandi veðurfræðilegt (*meteorological*) samstarf. Þá verður farið af stað með verkefni við að kortleggja jökla með notkun stafrænnar aðferðar (*digital elevation method*) sem mun veita okkur nákvæmari upplýsingar um hopun jökla á norðurslóðum.

Í þriðja lagi er þema um styrkingu samfélaga á norðurslóðum. Það er ljóst að á komandi áratugum verður aðlögun að sífellt hlýnandi norðurslóðum áskorun fyrir mörg smærri samfélög á svæðinu, ekki síst frumbyggja. Í fjórða lagi er styrking Norðurskautsráðsins og mun Ísland halda áfram að vinna að bættu og öflugra ráði. Efnahagsráð norðurslóða mun halda upp á fimm ára afmæli í september 2019 og er ætlunin að nýta tækifærið og styrkja enn frekar samstarfið milli ráðanna tveggja. Að lokum mun Ísland leggja áherslu á að styrkja áframhaldandi gott samstarf á norðurslóðum og stuðla að stöðugleika og friði á svæðinu.

Næsta mál á dagskrá var starfsemi þingmannanefndarinnar og málefni norðurskautsins innan einstakra aðildarríkja hennar. Aaja Chemnitz Larsen, fulltrúi Danmerkur/Grænlands í nefndinni tók til máls og sagði frá fyrirhuguðum kosningum í Danmörku á næstunni og að þetta væri því líklega hennar síðasti fundur. Hún ræddi einnig um þá afstöðu Grænlands, sem hún er ósátt við, að vilja ekki fullgilda Parísarsáttmála Sameinuðu þjóðanna. Þá greindi Eirk Sivertsen frá áherslum í norska þinginu og sagði frá gagnlegri tvíhliða heimsókn fulltrúa stórþingsins til Múrmansk fyrr í mánuðinum og lagði áherslu á mikilvægi samstarfs innan málaflokksins.

Guðjón S. Brjánsson, varaforseti Vestnorræna ráðsins, sótti fundinn fyrir hönd ráðsins. Hann tók til máls og sagði þar meðal annars frá þemaráðstefnu Vestnorræna ráðsins sem fram fór í janúarlok í Reykjavík. Þar var til umræðu staða vestnorrænu ríkjanna í breyttum heimi alþjóðastjórn mála. Jafnframt sagði Ari Trausti frá hringborðsfundi þingmanna og hugveitunnar *Polar Research & Policy Initiative* um ferðaþjónustu á norðurslóðum sem haldinn var á Alþingi 22. mars sl.

Enn fremur skrifuðu nefndarmenn undir bréf til ríkisstjórnar Íslands þar sem henni er óskað til hamingju með formennsku í Norðurskautsráðinu og upplýst er um áherslur og umræður nefndarinnar. Þá var lagt til að tekið yrði til umræðu á næsta fundi þingmannanefndarinnar uppbygging heraflla á norðurslóðum. Formaður nefndarinnar sagði málefnið viðkvæmt ekki verið á dagskrá áður hjá nefndinni en mun skoða hvernig hægt sé að nálgast það í samræmi við markmið samstarfsins fyrir næsta fund.

Næsti fundur þingmannanefndarinnar verður haldinn í Ottawa 23.–24. maí 2019. Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildarinnar og á vefsvæðinu: <http://www.arcticparl.org>

